

הרב יהודה הלוי עמיחי

בס"ד

מה חידש הרב קוק זצ"ל בהיתר המכירה

1. מבוא לשבת הארץ פ"י:
"הנהיגו ישראל קדושים עצמם בארץ ישראל לקיים מצות שביעית גם בשמיטת קרקע מקדמת קדמתה, וחלילה להורות היתר בזה, לבטל מכללות עם ד' השבים לארץ הקודש את המצוה הקדושה והחביבה הזאת, בייחוד לעת כזאת, שחדוה היא לנו ב"ה לזכות בקיום המצות התלויות בארץ במדה מרובה, מעת אשר החל רוח ד' לפעם בלב פזורי ישראל, לישא עין ולב לארץ חמדה, לרצות את אבניה ולחונן את עפרה, ולשדד עמקיה ולעבוד את אדמתה באהבה וחבה יתרה".

חלילה לערער על יושבי ארץ חמדה במנהגם, שהונהג על פי גדולי חכמי ישראל בדורם, ואשר הוא מיוסד על פי רוב קמאי ובתראי, דפשיטא להו ששביעית בזמן הזה דרבנן, דחזו לאיצטרופי בשעת הדחק עם דעת הרז"ה וסיעתו".

2. הל' שמיטה פ"י ה"ט
ובזמן שהיובל נוהג דין עבד עברי, ודין בתי ערי חומה, ודין שדה חרמים ודין שדה אחוזה, ומקבלין גר תושב ונוהגת שביעית בארץ והשמטת כספים בכל מקום מן התורה, ובזמן שאין היובל [נוהג] אין נוהג עבד עברי ולא בתי ערי חומה ולא שדה חרמים ואין מקבלין גר תושב ונוהגת שביעית בארץ מדבריהם וכן השמטת כספים בכל מקום מדבריהם כמו שביארנו.

3. ישועות מלכו יו"ד סי' סה
והנה אמרתי בפשיטות שטוב להתיר למכור לנכרי ואע"פ שאסור ליתן ולמכור קרקע בארץ ישראל, כיון שהוא לטובת היישוב פשיטא דאין כאן איסור דלא תחנם, בפרט כשמוכר על מנת להחזיר... ובשביעית בזה"ז דאינו אל מדרבנן פשיטא דאין להחמיר.

4. אדר היקר, אגרות האדר"ת אגרת ט.
ולא אבין מדוע החמירו כל כך המחמירים בזה, ומאי כולי האי, אם מכרום לשנים אחדות באופן בטוח שיחזיר לנו אחר כך, שלכאורה לא שייך בזה כלל לא תחנם, ובשגם כל עיקר הלאו הוא כמובן כדי שיהיה לנו אחיזה בארץ הקודש ולא להם, ואם נחמיר כל כך הרי אי אפשר ח"ו שתהיה לנו, וסברא זו מצאתיה גם בשמן המור שם. ויש להסתפק גם כן אם בזמן הזה שבטלה קדושת הארץ להר"מ ז"ל יש הלאו דלא תחנם כלל.

5. שמן המור יו"ד סי' ד
שעל ידי תקון הלזה יהיה גורם להיות לישראל חניה בקרקע טפי, שיקנו כרמים בארץ, דכגון דא מצוה היא כנודע, מה שאין כן אם לא נעשה להם תקון, להצילם ממכשול, כל איש הירא יברח וימנע מלקנות כרם בארצנו הקדושה.

6. משפט כהן סי' נח
דלא תחנם נאסר דוקא כשמכוין לטובתם, והכי נמי לא שייך איסור חנייה בקרקע במכירה זו... כדי שיוכלו לעבוד בהיתר, שהיא לטובתנו כדי שיתחזקו ישראל בקרקע... כיון שישוד הדבר הוא לטובת ישראל לא אסרה תורה.

7. כפתור ופרח פ"י
מסתברא דהוא הדין ישראל הדר בעיר שכולה גויים בארץ ישראל, ורוצה להעתיק דירתו לעיר אחרת, ויש לו שם בית, שיכול למכרה לגויים, כי הוא מתירא שהגויים יחריבוהו, או שיחזיקו

בו וידורו שם בעל כרחו, וכן נמי אם הוא בעיר שרובה ישראל ואנסוה זוזי, ואין שם ישראל שיקנהו אפילו בזול.

8. הלכות ארץ ישראל סי' ה סעיף ו

אסור למכור שום קרקע לגוי ואם יצטרך למכור לישראל ולא לגוי ואפילו בסוריא, מיהו אם אין באותה העיר דרים ישראל נראה לי שמותר למכור. וגוי שאנס ביתו של ישראל ואינו יכול להוציאו מידו לא בדיני ישראל ולא בדיני אומות העולם מותר ליטול את דמיו, ואם הוא עני וצריך הדמים למזונות, אפשר שהוא מותר אפילו במקום שיש שם ישראל, כיון שאין ישראל רוצה ליקח כלל, יכול הוא למכור לגוי, דאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש."

9. אזני ירושלים האדר"ת, אות כב.

עוד אמר לי (הגאון ר' שמואל סלנט) שמסתפק בלאו דלא תחנם, למ"ד קדושת הארץ בטלה בזמן הזה, אם שייך אותו הלאו, ושאל זאת להגאון דבריסק ר' יהושע ליב דיסקין וג"כ לא הכריע, ורק אמר שלפי הנראה לעניין זה לא בטלה.

10. משפט כהן סי' עא

התיקון הכללי, שנעשה על ידי על פי הוראת הגאונים זקני הדור העבר נוחי נפש ז"ל, אשר חזקתי אותה.

11. אגרות הראי"ה א, רצא.

לא הייתי אני המתיר הראשון, וכבר נכבשה הדרך על ידי הגאונים ר' יצחק אלחנן מקוונא, והגאון הספרדי מוהר"ש אלישר, וכמו"ח הגאון האדר"ת הסכים ג"כ על זה בשמיטה העברה.

12. אגרות הראי"ה א, רז

על כל פנים מרחוק כששמע (האדר"ת) את טענת האוסרים והמתירים היתה דעתו וכן דעתו אז נוטה להאוסרים, והיונין נקטינן בדעתין טובא על המתירים. אמנם כאשר בא לארץ, וראה הכל בעיניו שהוא ממש דבר שאי אפשר הוא כלל להעלות על הדעת שלא לעשות שום תיקון על עניין קיום השמיטה, ולא יהיו עוד תלויים בעניני מסחרים של חוץ לארץ, ולא לחסדי נדיבים, כי אם ישבעו מפרי אדמת הקודש אכול ושבע.

13. רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פרק י הלכה ו

בזמן שיד ישראל תקיפה עליהם אסור לנו להניח עובדי כוכבים בינינו, ואפילו יושב ישיבת עראי או עובר ממקום למקום בסחורה לא יעבור בארצנו אלא עד שיקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח שנאמר לא ישבו בארץ אפילו לפי שעה, ואם קבל עליו שבע מצות הרי זה גר תושב, ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג אבל שלא בזמן היובל אין מקבלין אלא גר צדק.

14. ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה נא

שהזהירנו מהושיב עובדי ע"ז בארצנו כדי שלא נלמד כפירתם והוא אמרו ית' (משפטי' כג לג) לא ישבו בארץ פן יחטיאו אותך לי. ואילו רצה הגוי לעמוד בארצנו אינו מותר לנו זה עד שיקבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה ואז יהיה איפשר לו לשכון. וזה יקרא (מתני' ב"מ ע ב) מכות ח ב נגעים רפ"ג) גר תושב. רוצים בזה שהוא גר לעניין שיהיה מותר לשכון בארץ לבד. וכן אמרו (ע"ז סד ב) אי זהו גר תושב זה שקבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה. ואולם עובד עבודה זרה לא ישכון עמנו ולא נמכור לו נחלה ולא נשכיר. ובבאור בא לנו הפירוש (שם כ א) לא תתן להם חנייה בקרקע.

15. ספר התרומה הל' ארץ ישראל

כיוון דלהלכה לא קדשה לעתיד לבא, א"כ לכולי עלמא יש קנין להפקיע מיד מעשר דרבנן... ומטעם זה נוכל לומר דבשביעית מותר לחרוש ולזרוע בקרקע הגוי אפילו מדרבנן, וההיא דתנן אין עודרין עם הגוי בשביעית יסבור קדשה לעתיד לבוא, ואע"פ שאין יובל נוהג